

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

Padělání a pozměňování dokladů

Bakalářská práce

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Štěpán Kremlička

AUTOR PRÁCE

Jan Šváb

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne

.....
Jan Šváb

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Štěpánu Kremličkovi za věnovaný čas, cenné připomínky i rady a za odborné vedení, kterým mi velmi pomohl při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářské práce slouží k poznání cestovních dokladů, zejména k nahlédnutí do problematiky jejich padělání a pozměňování. Obsah práce se zabývá a je věnován problematice jistících prvků, tiskových technik, metodám a způsobům padělání a pozměňování cestovních dokladů a v neposlední řadě způsobům, jak nepravé doklady odhalovat a zkoumat. V druhé části práce je provedeno srovnání dvou českých cestovních pasů. Srovnání znázorňuje vývoj českého cestovního pasu v průběhu let.

Klíčová slova

Cestovní pas, technická ochrana, jistící prvky, tiskové techniky, padělek, pozměněný doklad, technické prostředky

Annotation

This bachelor paper serves as learning material to get familiar with passports, especially with issues connected to counterfeit and document forgery. The content of my bachelor paper is focused and concentrated on safety features, printing techniques, counterfeit methods and finally on ways of how to detect and examine counterfeits. In the second part of this bachelor paper two Czech passports are compared with each other. Comparison represents development of Czech passport over the years.

Keywords

Passport, technical protection of documents, safety features of documents, printing techniques, counterfeit, forged document, technical instruments

Obsah

Úvod.....	9
1 Cestovní doklady a jejich právní kvalifikace	11
1.1 Údaje zapisované do cestovního dokladu.....	11
1.2 Druhy cestovních dokladů.....	12
1.2.1 Cestovní pas	13
1.2.1.1 Síla cestovního pasu České republiky	13
1.2.2 Diplomatický pas	14
1.2.3 Služební pas.....	15
1.2.4 Cestovní průkaz.....	16
1.2.5 Náhradní cestovní doklad Evropské unie	17
1.2.6 Jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy	17
1.3 Neplatnost dokladu vydávaného občanům České republiky	18
1.4 Rozdělení cestovních dokladů	19
2 Zabezpečení cestovních dokladů.....	20
2.1 Jistící prvky cestovních dokladů.....	20
2.1.1 Technické ochrany	20
2.1.1.1 Zvláštní druh papíru a jeho ochrana	21
2.1.1.2 Ochranná vlákna.....	22
2.1.1.3 Konfety.....	23
2.1.1.4 Vodoznak.....	23
2.1.1.5 Iridescentní barva	24
2.1.2 Tiskové techniky	24
2.1.2.1 Hlubotisk.....	25
2.1.2.2 Knihtisk	25
2.1.2.3 Inkoustový tisk	25
2.1.2.4 Laserový tisk	25
2.1.2.5 Minitisk, mikrotisk a nanotisk.....	26
2.1.2.6 Ofsetový tisk	26
2.1.2.7 Podtisk	27
2.1.2.8 Giloš.....	27
2.1.3 Technické ochrany	27
2.1.3.1 Hologram	28
2.1.3.2 Kinegram.....	28
2.1.3.3 Soutisková značka	28

2.1.3.4	Skrytý obrazec	29
2.1.4	Neviditelné technické ochrany	29
3	Způsoby a techniky padělání a pozměňování cestovních a jiných dokladů	30
3.1	Způsoby a techniky padělání dokladu	31
3.1.1	Padělání dokladů – pasové knížky	32
3.1.2	Padělání dokladů – průkazy totožnosti (ID karty)	32
3.1.2.1	Padělání laminovaných papírových dokladů	33
3.1.2.2	Padělání dokladu z polykarbonátu	33
3.1.3	Doklady – osvědčení o technickém průkazu	34
3.2	Způsoby a techniky pozměňování dokladu	35
3.2.1	Pozměňování dokladů – průkazy totožnosti (ID karty).....	36
3.2.2	Pozměňování dokladů – pasové knížky	37
4	Metody, prostředky a způsoby odhalování padělaných a pozměněných dokladů	39
4.1	Metody a způsoby odhalování padělaných a pozměněných dokladů ...	40
4.2	Technické prostředky pro odhalování padělaných a pozměněných dokladů.....	41
5	Metody, prostředky a způsoby zkoumání padělaných a pozměněných dokladů	43
5.1	Obsah a cíle zkoumání	43
5.2	Způsoby zajišťování stop a manipulace s nimi.....	44
5.3	Metody zkoumání padělání a pozměňování dokladů	44
5.3.1	Nedestruktivní metody.....	45
5.3.1.1	Vizuální zkoumání s pomocí barevných filtrů	45
5.3.1.2	Fyzikálně-měrné metody.....	45
5.3.1.3	Mikroskopická zkoumání.....	46
5.3.1.4	Technická fotografie.....	46
5.3.1.5	Metody využívající ultrafialové záření	46
5.3.1.6	Metody využívající infračervené záření.....	47
5.3.1.7	Metody využívající rentgenové záření.....	47
5.3.2	Destruktivní metody.....	47
5.3.2.1	Elektronová mikroskopie	47
5.3.2.2	Kapkové a srážecí analytické kvalitativní metody	48
5.3.2.3	Chromatografické metody	48
5.3.3	Specifická neidentifikační zkoumání dokladů	48
5.3.3.1	Zkoumání papíru.....	48
5.3.3.2	Zkoumání textu	49

5.3.3.3	Zkoumání lepidel.....	49
6	Srovnání cestovního pasu České republiky	50
6.1	Doklad CZE-AO-02002	50
6.2	Doklad CZE-AO-04001	52
	Závěr.....	57
	Seznam použité literatury.....	59

Úvod

Tato bakalářská práce na téma „Padělání a pozměňování dokladů“ pojednává o závažné kriminalitě jakou bezpochyby padělání a pozměňování dokladu je, ale i o dalších faktorech a úskalích, které se s paděláním a pozměňováním dokladů pojí.

Předložení dokladu je ve své podstatě potvrzení identity osoby. Padělání a pozměňování dokladů je tedy rychlou cestou k tomu, jak se stát alespoň na první pohled úplně někým jiným. Náplní práce bude i představení výčtu způsobů a technik jakými této změny identity lze dosáhnout.

Na komerčním trhu je dnes veliká dostupnost reprodukční techniky a jiných prostředků, které se i nepřímo dají použít k padělaní nebo pozměňování dokladů. Technický pokrok je jeden z faktorů, který komplikuje bezpečnostní situaci okolo cestovních a jiných dokladů.

Rozsah trestné činnosti, která se pojí s padělanými nebo pozměněnými doklady, je rozmanitý. Od prostého zneužívání dokladů v souvislosti s dojednáním půjčky v bance, přes nelegální migraci až po velice závažnou organizovanou kriminalitu.

Znalost technické ochrany cestovních dokladů a dalších jistících prvků je potřeba v souvislosti se zajištěním bezpečnosti v Evropě i v samostatné České republice. Je třeba zmínit, že Schengenský prostor, jež čítá 27 evropských států a jehož součástí je i Česká republika, je krásný příklad svobody pohybu. Problém nastává v kontrole dokladů, která se uvnitř Schengenského prostoru provádí pouze namátkově. Je tedy potřeba odhalovat padělané nebo pozměněné doklady na vnější hranici Schengenského prostoru, která se České republiky dotýká pouze na území mezinárodních letišť.

Cílem práce je zejména objasnění pojmů, které se k popsané problematice vztahují. Část práce věnující se odhalování a zkoumání nepravých dokladů má za cíl být informativní pro osoby které by se mohly dostat do přímého kontaktu s nepravými doklady. Poslední kapitola práce přiblíží čtenářům vývoj cestovních pasů vydávaných Českou republikou konkrétním srovnáním dokladů.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem využil odborných rad, odborných znalostí z učebnic, odborných článků, jiných textů a právní úpravy

zabývající se problematikou zkoumaní, způsobů padělaní, pozměňování a způsobů odhalování padělků cestovních dokladů. Uvedená právní úprava vychází ze stavu k 1. 1. 2023.

1 Cestovní doklady a jejich právní kvalifikace

V České republice existuje platný a účinný zákon, který upravuje oblast cestovních dokladů. Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech jasně uvádí svůj předmět úpravy v § 1 tohoto zákona: „Vydávání cestovních dokladů státním občanům České republiky, jejich používání občany a vedení agendového informačního systému evidence cestovních dokladů a agendového informačního systému evidence diplomatických pasů a služebních pasů.“¹

Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech dále vykládá samotný pojem cestovní doklad. Podle § 2 tohoto zákona se na cestovní doklad nahlíží pohledem, že: „Cestovní doklad je veřejná listina opravňující občana k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána. Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu podle tohoto zákona.“²

1.1 Údaje zapisované do cestovního dokladu

Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech stanovuje povinné údaje, které musí obsahovat cestovní doklad vydávaný Českou republikou. V odstavci č. 3 § 6 tohoto zákona je vypsán výčet povinných údajů, které jsou do cestovního dokladu zadávány a zapisovány, jsou jimi:

„a) jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, pohlaví, státní občanství, datum a místo narození, a jde-li o diplomatický nebo služební pas, i diplomatická nebo služební hodnost, přičemž název místa narození se zapisuje podle aktuálního stavu; u občanů narozených v cizině se zapisuje pouze kód státu narození,

b) úřední záznamy obsahující nezkrácenou podobu jména, popřípadě jmen a příjmení,

¹ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

² Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

c) územní a časová platnost cestovního dokladu, číslo dokladu, datum jeho vydání a označení úřadu, který jej vydal,

d) strojově čitelné údaje zapisované do strojově čitelné zóny cestovního pasu, diplomatického pasu nebo služebního pasu v tomto pořadí: typ dokladu, kód vydávajícího státu, příjmení, jméno, popřípadě jména občana, číslo cestovního dokladu, státní občanství, datum narození, pohlaví, datum skončení platnosti cestovního dokladu, rodné číslo a kontrolní číslice, které jsou číselným vyjádřením vybraných údajů ve strojově čitelné zóně.³

Cestovní pas, dále vedle zmíněných strojově čitelných údajů zahrnuje biometrické údaje. Další nedílnou součástí je digitální vyhotovení fotografie občana, jeho ruční podpis a otisk prstu. Součástí cestovního dokladu nemusí být podpis, jestliže občan podpisu není schopen. Důvodem může být těžko překonatelná překážka, kterou si lze představit jako špatný zdravotní stav, neschopnost psát nebo jeho nízký věk. Obdobně tak platí i u diplomatického pasu a u pasu služebního.⁴

1.2 Druhy cestovních dokladů

V České republice je vydáváno 6 druhů cestovních dokladů, na všechny z nich pochopitelně myslí i zákon o cestovních dokladech. Každý z těchto dokladů vyhovuje dnes na ně kladeným požadavkům, které se v čase vyvíjí. Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech taxativně vyjmenovává jednotlivé druhy.

V odstavci 1 § 5 výše zmíněného zákona jsou za druhy cestovních dokladů považovány:

- a) cestovní pas,
- b) diplomatický pas,
- c) služební pas,
- d) cestovní průkaz,
- e) náhradní cestovní doklad Evropské unie,

³ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

⁴ HEJDUK, Marek. *Zákon o cestovních dokladech*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Praktický komentář. 122 s. ISBN 9788076763142.

f) jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy.⁵

1.2.1 Cestovní pas

Prvním zmíněným a prakticky základním druhem cestovního dokladu je cestovní pas, vydávání zbytku výše vyjmenovaných cestovních dokladů musí být vždy podmíněno speciálním účelem. Cestovní pas obsahuje biometrické a strojově čitelné údaje. Cestovní pas má omezenou dobu platnosti. Konkrétně na „5 let občanům mladším 15 let, nebo 10 let občanům starším 15 let.“⁶ Územní platnost je do každého státu na světě, který pochopitelně daný druh dokladu uznává.

„Cestovní pas vydá občanovi obecní úřad obce s rozšířenou působností a v hlavním městě Praze úřad městské části určený Statutem hlavního města Prahy, u něhož občan podal žádost o jeho vydání.“⁷ U vydávání cestovního pasu platí lhůta 30 dnů. Omezenou pravomoc a působnost vydávat cestovní pas má i Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně ve zkrácené lhůtě. Tou je myšleno dle zákona v pracovních dnech do 24 hodin, nebo do 5 pracovních dnů.

1.2.1.1 Síla cestovního pasu České republiky

Sílu cestovního pasu určuje tzv. Passport index, tato databáze srovnává cestovní pasy většiny států světa a člení je podle jejich „síly“ neboli „mobility score - (passport power rank)“. Kritérium síly, která charakterizuje i důvěryhodnost dokladu, je stanoveno celkovým zabezpečením dokladu. Na základě síly poskytuje passport index souhrn informací, jež obsahuje celkový počet a výčet států, kam je s cestovním pasem možné:

- vstoupit bez vízové povinnosti
- vstoupit s možností zažádat o vízum po vstupu do země
- vstoupit pouze s dopředu platným vízem.

⁵ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

⁶ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

⁷ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

V passport indexu lze sledovat vývoj síly jednotlivých cestovních pasů v průběhu času.

V následující tabulce je provedeno mezistátní srovnání cestovních pasů různé síly (passport power rank). Uváděná data korespondují s výše uvedenou klasifikací možnosti vstupu. Prvním státem je Česká republika, jež je srovnána s Japonskem, Argentinou, Tureckem a Senegalem. Uvedená data jsou aktuální k roku 2023 (passport index 2023).⁸

Stát	Vstup bez vízové povinnosti	Vízum po vstupu do země	Vstup s dopředu platným vízem	Celkové mobility score	Passport power rank
Česká republika	118	47	26	172	4
Japonsko	113	51	26	172	4
Argentina	103	53	37	161	12
Turecko	69	50	74	124	37
Senegal	31	34	132	66	76

Tabulka 1: Srovnání síly cestovních pasů

Zdroj: Global Passport Power Rank 2023. *Passport index* [online]. ARTON CAPITAL, 2014 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.passportindex.org/byRank.php>

1.2.2 Diplomatický pas

Jak již bylo zmíněno výše, vydání diplomatického pasu musí být podmíněno speciálním účelem. Vydává se omezenému a taxativně vyjmenovanému okruhu občanů České republiky. Účelem je zahraniční cesta v zájmu České republiky nebo její reprezentace. § 13 zákona 329/1999 Sb. o cestovních dokladech vykládá zmíněný okruh osob, kterým je diplomatický pas vydán Ministerstvem zahraničních věcí. Diplomacický pas je vydán:

„a) prezidentu republiky,

b) poslanci a senátorovi,

⁸ Global Passport Power Rank 2023. *Passport index* [online]. ARTON CAPITAL, 2014 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.passportindex.org/byRank.php>

- c) členovi vlády,
- d) soudci Ústavního soudu, předsedovi Nejvyššího soudu, předsedovi Nejvyššího správního soudu,
- e) prezidentu Nejvyššího kontrolního úřadu,
- f) manželu prezidenta republiky, manželu předsedy Poslanecké sněmovny a manželu předsedy Senátu, manželu člena vlády, manželu předsedy Ústavního soudu, manželu předsedy Nejvyššího soudu, manželu předsedy Nejvyššího správního soudu,
- g) diplomatickému pracovníku Ministerstva zahraničních věcí, manželu a nezaopatřenému dítěti diplomatického pracovníka pracujícího na zastupitelském úřadě, pokud s ním žijí ve společné domácnosti v místě působení.⁹

Diplomatický pas se také vydává: „jiným osobám, u nichž to odpovídá mezinárodním zvyklostem. Může být vydán se souhlasem ministra zahraničních věcí.“¹⁰

Diplomatický pas obsahuje stejně jako cestovní pas strojově čitelné a biometrické údaje. Doba platnosti, lhůta pro vydání a územní působnost diplomatického pasu je shodná s cestovním pasem. Jelikož se na diplomatický pas nevztahuje ustanovení o správním poplatku ve smyslu zákona o správních poplatcích vydává se držiteli zdarma.

1.2.3 Služební pas

Třetím druhem cestovního dokladu je služební pas. I u služebního pasu platí, že musí být splněna existence speciálního účelu, aby byl doklad vydán. Účelem je zde opět zahraniční cesta v zájmu České republiky a její reprezentace. Okruh osob, jimž je doklad vydáván, je opět omezený a taxativně stanovený zákonem o cestovních dokladech. Z § 14 zákona 329/1999 Sb. o cestovních dokladech je možné se dozvědět, kterým osobám je služební pas vydán Ministerstvem zahraničních věcí. Služební pas je vydán:

⁹ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

¹⁰ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

„a) nejvyššímu státnímu zástupci, náměstkovi ministra, místopředsedovi Nejvyššího soudu, náměstkovi nejvyššího státního zástupce, viceprezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu, vedoucímu Úřadu vlády, vedoucímu Kanceláře prezidenta republiky, vedoucímu Kanceláře Poslanecké sněmovny a vedoucímu Kanceláře Senátu,

b) zaměstnanci Ministerstva zahraničních věcí k cestám při plnění pracovních úkolů v zahraničí, není-li držitelem diplomatického pasu,

c) zaměstnanci zastupitelského úřadu, pokud není držitelem diplomatického pasu, a jeho manželu a nezaopatřenému dítěti, pokud s ním žijí ve společné domácnosti v místě působení.

Jakmile je služební cesta u konce, musí držitel služebního pasu doklad bezodkladně odevzdat orgánu, který o vydání tohoto pasu požádal.

Orgán, kterému byl služební pas odevzdán musí doklad zabezpečit před ztrátou, zničením, odcizením, poškozením a zneužitím a předat jej jeho držiteli, jestliže se má v zájmu České republiky vydat na další služební cestu do zahraničí.¹¹

Služební pas obsahuje stejně jako cestovní a diplomatický pas strojově čitelné a biometrické údaje. Doba platnosti, lhůta pro vydání a územní působnost služebního pasu je shodná s cestovním a diplomatickým pasem. Jelikož se na služební pas obdobně jako na diplomatický nevztahuje ustanovení o správním poplatku ve smyslu zákona o správních poplatcích vydává se držiteli zdarma.

1.2.4 Cestovní průkaz

Cestovní průkaz je náhradním cestovním dokladem, který nachází své využití, jestliže dojde ke ztrátě či odcizení jiného cestovního dokladu v zahraničí. Cestovní doklad se vydává za splnění následujících podmínek:

- Je vydáván občanům, jež uvízli v zahraničí bez platného cestovního dokladu. Důvodem může být například výše zmíněná ztráta nebo odcizení cestovního pasu.

¹¹ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

- Zastupitelský úřad jej vydá k dokončení jednotlivé cesty do určitého státu, dokončení cesty do zahraničí nebo k cestě či návratu do České republiky.
- Cestovní průkaz je vydáván na dobu, která je nutná k dokončení těchto cest, avšak nejdéle na dobu 6 měsíců.
- Zastupitelský úřad je oprávněn požádat Ministerstvo vnitra České republiky nebo obecní úřad s rozšířenou působností, aby ověřil nebo doplnil údaje, jež jsou potřeba k jeho vydání.

1.2.5 Náhradní cestovní doklad Evropské unie

Náhradní cestovní doklad Evropské unie sice nepatří mezi nejběžnější vydávané doklady, nicméně je stejně platný jako ostatní výše zmíněné doklady a musí splňovat potřebné požadavky. Je vydáván na žádost občana České republiky zastupitelským úřadem jiného státu Evropské unie. K základním podmínkám tedy patří, že se občan nachází v zemi, kde není zastupitelský úřad České republiky a že občan nemá platný cestovní doklad.

1.2.6 Jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy

Zákon o cestovních dokladech v § 16, stanovuje, kdo a komu je oprávněn tento druh dokladu vydat. *„Jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy vydá občanovi obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle místa jeho trvalého pobytu.“*¹²

Marek Hejduk¹³ pro představu uvádí, že: *„Takovýmto dokladem může být cestovní příloha, která se podle smlouvy o malém pohraničním styku s Polskem sjednané před vstupem do České republiky do Schengenského prostoru vydává dětem ve věku do 15 let na dobu 5 let, pokud mají trvalý pobyt v pásmu malého pohraničního styku. Tato cestovní příloha opravňuje k překračování státní hranice s Polskem.“*¹⁴

¹² Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

¹³ PhDr. Mgr. Marek Hejduk, LL. M., MBA – vedoucí právního oddělení Odboru správních agend na Úřadu městské části Praha 4.

¹⁴ HEJDUK, Marek. *Zákon o cestovních dokladech*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Praktický komentář. ISBN 9788076763142 s. 44.

1.3 Neplatnost dokladu vydávaného občanům České republiky

Cestovní doklady nemají neomezenou platnost. Důvodů může být více, jedním z nich je změna podoby, druhým například vývoj podoby dokladu (lze spatřovat na občanských průkazech i cestovních pasech České republiky). Zákon o cestovních dokladech tedy v § 28 stanovuje, kdy cestovní doklad pozbývá platnosti a stává se tak cestovním dokladem neplatným. Ke skončení platnosti dokladu může dojít dvěma způsoby, proto § 28 rozlišuje dvě kategorie. První kategorií je konec platnosti ze zákona a druhou kategorií je skončení platnosti cestovní dokladu rozhodnutím ze strany příslušného správního orgánu, kterým je až na výjimky obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Ze zákona podle § 28 cestovní doklad pozbývá platnosti:

- „a) uplynutím doby v něm vyznačené,*
- b) ohlášením jeho ztráty nebo odcizení,*
- c) uplynutím doby 3 měsíců ode dne změny příjmení občana, pokud k ní došlo v souvislosti s uzavřením manželství občana,*
- d) pozbytím státního občanství, úmrtím nebo nabytím právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení držitele cestovního dokladu za mrtvého.“¹⁵*

Rozhodnutím příslušného správního orgánu podle § 28 cestovní doklad pozbývá platnosti:

- „a) cestovní doklad je poškozen tak, že zápisy v něm uvedené jsou nečitelné nebo je porušena jeho celistvost,*
- b) cestovní doklad obsahuje nesprávné údaje nebo neoprávněně provedené změny, s výjimkou nesprávného údaje o aktuálním příjmení občana, pokud ke změně příjmení došlo v souvislosti s uzavřením manželství občana, nebo*
- c) jeho držitel podstatně změnil svou podobu.“¹⁶*

V případě skončení platnosti cestovního dokladu, je zapotřebí bezodkladně, tj. co nejdříve, zapsat danou skutečnost do evidence cestovních

¹⁵ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

¹⁶ Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

dokladů. Včas vykonaný zápis o skončení platnosti cestovního dokladu může mít rozhodující roli při kontrole platnosti cestovního dokladu ze strany oprávněné osoby.

1.4 Rozdělení cestovních dokladů

Z kriminalistického i později trestně právního hlediska lze rozlišovat cestovní doklady podle pravosti. Lze je rozdělit na doklady pravé, pozměněné a padělané.

Cestovní doklady pravé lze definovat jako doklady, které byly vyhotoveny oprávněnou institucí případně oprávněnou osobou a mají všechny předepsané náležitosti. Potřebné náležitosti dokladů jsou uvedeny v příslušné právní normě viz. několikrát zmíněný zákon o cestovních dokladech a prvky ochrany, které jsou veřejnosti utajované jsou obsaženy v interních směrnících. Při zkoumání pravých cestovních dokladů není možné objevit žádné rozdíly od nepochybně pravých vzorů.¹⁷

Cestovní doklady pozměněné lze definovat jako doklady, které vycházejí z dokladů pravých, ale jsou upraveny, zpravidla pro potřeby pachatelů trestné činnosti. Upravení těchto dokladů má za cíl vytvořit výhodu pro pachatele trestné činnosti. Jedná se například o záměnu fotografie v cestovních dokladech, úpravu cestovních dokladů ve vztahu k délce jejich platnosti a úpravu textu a osobních údajů.

Cestovní doklady padělané neboli falešné lze definovat jako doklady, které byly vytvořeny osobou, případně institucí bez příslušného oprávnění. Snahou padělatele je pochopitelně vytvoření co možná nejvěrnější napodobeniny tak, aby nevzbudila podezření při kontrole držitele nebo samotného cestovního dokladu. Vytvoření věrohodného padělku ovšem není jednoduchá záležitost. Při výrobě padělku je zapotřebí profesionálních znalostí, zručnosti a techniky. Padělání cestovních dokladů je v kriminalistické praxi poměrně častá záležitost, nejvíce se v Evropské unii padělání týká dokladů z Rumunska.

¹⁷ KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 9788073805357. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 1205 s. ISBN 9788073807412.

2 Zabezpečení cestovních dokladů

Cestovní doklady jsou chráněným objektem z pohledu trestního práva a jejich padělání a pozměňování je trestnou činností, která takřka vždy souvisí se závažnější trestnou činností, jakou může být například organizovaná kriminalita. Padělání a pozměňování cestovních dokladů je společensky škodlivý jev a je zapotřebí se proti němu bránit. Jednou z cest může být forma prevence, jakou je například existence vysoké úrovně bezpečnostních (jistících) prvků cestovních dokladů. Mezi bezpečnostní prvky řadíme technické ochrany, tiskové techniky, speciální papír a jeho ochranu, barvu použitou při výrobě cestovního dokladu.

2.1 Jistící prvky cestovních dokladů

2.1.1 Technické ochrany

Technické ochrany mají mnoho variant. Některé budou v této části práce popsány, jiné jsou utajovány a přístup k nim má omezený počet lidí s bezpečnostní prověrkou. Technické ochrany lze rozdělit do několika skupin, dělení se vždy zabývá určitou částí dokladu.

- Technické ochrany, které jsou aplikované již při výrobě papíru. Může jimi být složení papíru, vodoznak, konfety, ochranná vlákna, ochranné proužky, iridescentní pruh.
- Technické ochrany týkající se techniky tisku dokladu, zejména tedy jeho papírové části, nebo aplikovaného druhu inkoustu: tiskové techniky, kterými jsou giloš, irisový tisk, mikrotisk, použití fluorescenčních a magnetických inkoustů, opticky proměnlivé inkousty.
- Technické ochrany, které jsou používány při vkládání údajů. Speciální tisk fotografií a zadávání osobních dat zvláštními technikami.
- Technické ochrany, jež mají zamezit výměně částí dokladu. Otisky razítek nebo suchých razítek, která se dají pojmenovat jako razidla, opticky

proměnné prvky, těmi jsou převážně hologramy, kinegramy, ochranné fólie, bezpečnostní termolaminizační fólie.¹⁸

Již výše bylo zmíněno, že se dají technické ochrany dělit do dvou hlavních skupin podle okruhu osob, kterým jsou známy.

Existují skryté (utajované) technické ochrany, které lze také nazvat jako prvky nejvyšší úrovně a jsou známy pouze okruhu expertů. Tyto prvky slouží zejména k zaručenému ověření pravosti dokladu.

Druhou kategorií tvoří viditelné technické ochrany, jež jsou obecně známé a slouží běžné části veřejnosti k rozpoznání a posouzení pravosti dokladu. Prvky pro veřejnost musí být rozpoznatelné běžným uživatelem, který nemá přístup technickým prostředkům a který si je vědom těchto technických ochran. Jestliže jsou odlišné anebo dokonce chybějící, měl by i laik nabýt podezření o pravosti dokladu. Do této kategorie ještě spadají prvky inspekční úrovně. Pro jejich ověření je již zapotřebí jednoduchých pomůcek. Těmi mohou být například lupa, UV lampa nebo běžné měřítko. Prvky inspekční úrovně jsou určeny užšímu okruhu osob, avšak nejedná se o prvky skryté (utajované).

Viditelné technické ochrany jsou těžko napodobitelné díky vysokým nárokům na jejich zhotovení, ovšem pokud se padělateli podaří je kvalitně zhotovit a celkovým dojmem bude doklad působit důvěryhodně, má pachatel veliké šance na to, že se mu podaří uplatnit padělek jako doklad pravý.¹⁹

2.1.1.1 Zvláštní druh papíru a jeho ochrana

Úplným základem nejen cestovního dokladu je papír. Nejedná se o obyčejný papír, který je možno běžně zakoupit, ale o papír speciální. Ceninový papír je odlišný v mnoha aspektech, ať už se jedná o strukturu, použité barvy, použité příměsi nebo dokonce sílu papíru.

¹⁸ KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 9788073805357.

¹⁹ KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 9788073805357. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 1205 s. ISBN 9788073807412.

Je vyráběn z bavlny jejíž vlákna se později bělí. Právě vybělení bavlněných vláken je důvodem proč tento papír nežloutne. Velikým rozdílem oproti běžnému papíru je vzhled pod UV lampou. Zatímco u ceninového papíru je svítivost pod UV lampou potlačena, běžný papír pod UV lampou září.

Zmiňovaný specifický papír, používaný pro výrobu papírové části dokladu, není čistě bílý, naopak má slabý velmi světlý okrový nádech. Ceninový papír navíc musí splňovat různé požadavky, kterými mohou být pevnost, dlouhodobá životnost, částečná odolnost proti vlhkosti, zašpinění a chemickým látkám.

Během výroby, jsou do papíru implementovány chemické sloučeniny, jejichž výčet a poměr je utajován. Použité chemické sloučeniny mohou později sloužit jako indikátor, který upozorní osobu, jež doklad kontroluje, že s ním bylo manipulováno ve smyslu pozměňování důležitých informací. Pozměněnou informací zde může být například pokus o vymazání razítka o zamítnutí/odepření vstupu do určitého státu.

Papír použitý při výrobě dokladu je obohacen o další jistící prvky, kterými mohou být ochranná vlákna, konfety nebo například vodoznak.

2.1.1.2 Ochranná vlákna

Významnou ingrediencí při vytváření bezpečného ceninového papíru jsou ochranná vlákna. Jde to velmi častou a efektivní technickou ochranu. Ochranných vláken existuje velké množství druhů, mohou jimi být ochranná vlákna syntetická a současně i vlákna mající rostlinný nebo živočišný původ (např. zvířecí chlupy).

Specifickým druhem ochranných vláken jsou fluorescentní melírovací vlákna, která mohou být viděna při působení UV světla. Do papíru se přidávají na samotném začátku při výrobě základní vrstvy a slouží jako zajišťovací prvek. Jejich výskyt na stránkách dokladu je náhodný. Mohou se objevovat v rozdílné hloubce i na odlišných místech na každé straně. Je možné je vidět i za normálního světla nebo jak již bylo zmíněno výše pouze za pomoci UV světla přičemž se mohou jevit v různých barvách.²⁰

²⁰ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

Dalším druhem ochranných vláken jsou syntetická vlákna, které mají stěžejní roli při vytváření zvláště zabezpečených papírů. Použitím syntetických vláken získává základní vrstva vysokou odolnost a trvanlivost.

Příkladem syntetických tiskových nosičů jsou: „*Neobond® (např. starý typ německého řidičského průkazu (růžový, přehnutý arch). Teslin®, který je komerčně dostupný, a proto je rovněž často používán k padělání průkazů totožnosti. Je důležité syntetická vlákna nezaměňovat s melírovacími zajišťovacími vlákny, která nemají vliv na mechanické vlastnosti základní vrstvy.*“²¹

2.1.1.3 Konfety

Konfety si lze představit jako obdobu ochranných vláken. Konfety tvoří součást papíru a jedná se o tělíška různé velikosti a tvaru. Při výrobě papíru je nelze opomenout, avšak důležité je jejich náhodné rozmístění. Podobně jako ochranná vlákna se přidávají do papírové hmoty již ve fázi výroby.

2.1.1.4 Vodoznak

Vodoznak je základní jistící prvek technické ochrany dokladu, který při procházejícím světle vytváří kresbu, obrazec, nebo číslici. „*Vzniká ve finální části výroby papíru, kdy papír prochází válcem papírenského stroje, který obsahuje buď pozitivní (prohloubený) nebo negativní (vyvýšený) obrazec, který je valivým pohybem přenesen na papír.*“²²

Za působení šikmého světla je možné spatřit vystouplé a vyhloubené struktury na povrchu základní vrstvy papíru. Vodoznak se může opakovat, avšak není to výslovně stanovená zásada. Vodoznak se může nacházet na stanoveném místě (pevné umístění – na každé straně je vždy na stejném místě), ale jeho umístění může být i čistě náhodné.

Významným poznatkem při zkoumání pravosti vodoznaku je skutečnost, že příslušný obrázek či vzor se vlivem změny tloušťky nebo hustoty základní vrstvy papíru nezobrazuje na rozdíl od své tištěné napodobeniny v UV světle.

²¹ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

²² KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073805357 s. 185.

Vodoznak neexistuje pouze jeden, druhy vodoznaku se dají rozlišit na:

- „*Jednotónový vodoznak – může být světlý nebo tmavý.*
- *Dvoutónový vodoznak jehož motiv je světlý a tmavý.*
- *Vícetónový vodoznak – Rovněž někdy označován jako vodoznak vyrobený válcovým sítem nebo jako stínový vodoznak. Polygrafickým průmyslem je při vysoce bezpečnostním tisku obvykle používán pouze na bankovkách, cestovních pasech a jiných velmi cenných dokladech.*
- *Kombinovaný šablonový vodoznak s pevným umístěním.*²³

2.1.1.5 Iridescentní barva

Dalším jistícím prvkem je iridescentní barva. Iridescentní barvy obecně, jako například perlové, perlově třpytivé či perleťové barvy, obsahují poloprůhledné pigmenty, které jsou tenkou vrstvou nanесeny na drobné slídové vločky. Výsledkem je efekt záblesku při změně úhlu pohledu zpravidla natočením dokladu nebo i při jeho osvětlení.

Poddruhem iridescentní barvy je iridescentní fluorescentní barva, která je viditelná při působení UV světlem.

2.1.2 Tiskové techniky

Tiskové techniky jsou další velice důležitou kategorií jistících prvků. Při vytváření bezpečného dokladu je třeba speciálních tiskových technik, kdy každá z nich souvisí s vytvořením různých dalších jistících prvků. Během výroby dokladu je používáno vždy několik tiskových technik najednou, právě zde může vznikat významný rozdíl mezi dokladem pravým a dokladem padělaným. Padělatel většinou není schopen použít nebo napodobit všechny tiskové techniky použité při výrobě dokladu, nebo je použije nesprávně.

²³ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

2.1.2.1 Hlubotisk

Hlubotisk je tisková technika, při které vzniká vystouplý (plastický) reliéf, který lze spatřit v šikmém světle. Díky této speciální vlastnosti hlubotisku je jej možné využít k vytvoření efektu skrytého obrazce.

„Nejprve se na tiskovou desku nanese hustá, vysoce pigmentovaná barva a poté je z nevyhloubených míst barva setřena. Následně je barva, která zůstala ve vyhloubených částech tiskové desky, přenesena pod vysokým tlakem na základní vrstvu. Základní vrstva tlakem pronikne do vyhloubených oblastí tiskové desky.“²⁴

Jestliže se při metodě hlubotisku nepoužije barva dojde k deformaci papíru. Deformace papíru vytvoří efekt ražby. Vytvořením bezbarvého skrytého obrazce metodou hlubotisku dojde k tzv. ražbě hlubotiskem.

2.1.2.2 Knihtisk

Metoda knihtisku je velice podobná razítku, je využíváno vystouplých tisknoucích míst. Patří k nejstarším tiskovým technikám. Jedná se o techniku přímého tisku, podobně jako je modernější flexografie a je možné ji využít k potištění téměř jakéhokoli typu materiálu, včetně plastových vrstev dokladu. Metoda knihtisku se u dokladů využívá k tisku např. sériových čísel.

2.1.2.3 Inkoustový tisk

Inkoustový tisk je tisková technika, která používá počítačové tiskárny, jež fungují na základě tryskání malinkých kapiček tekuté barvy přímo na základní vrstvu, přičemž se tyto kapičky do základní vrstvy následně vstřebají. Inkoustový tisk je využíván k integrování osobních údajů, fotografie nebo podpisu.

2.1.2.4 Laserový tisk

Laserový tisk je tiskovou technikou, která využívá laserové tiskárny, která se řadí pod tiskárny digitální. Při laserovém tisku dochází k využívání elektrofotografických postupů. Elektrofotografický postup je definován jako:

²⁴ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

„Přenášení obrazce na základní vrstvu pomocí toneru, stejně jako je tomu u běžného kopírovacího stroje. Laserového tisku lze využít jako techniky integrování osobních údajů, fotografie nebo podpisu.“²⁵ U laserového tisku se využívá rozmístění barvy v pravidelných liniích.

2.1.2.5 Minitisk, mikrotisk a nanotisk

Minitisk, mikrotisk a nanotisk jsou linie písmen nebo vzorů velmi drobné velikosti, které prakticky nelze rozpoznat pouhým okem, nicméně při zvětšení jsou viditelné. V tradičních dokladech mohou tvořit vodící linky pro psaní.

Běžně dostupnými metodami reprodukce často nelze vytvořit detailní mikrotisk. Padělané dokumenty proto často obsahují nečitelný mikrotisk. Využití pokročilých technik reprodukce nicméně umožňuje reprodukovat minitisk a mikrotisk ve vysoké kvalitě.²⁶ Tato skutečnost klade vysoké nároky na padělatele a znesnadňuje výrobu padělku. Pouhé pořízení kvalitní reprodukční techniky, nejen že stojí velké množství finančních prostředků, ale může vzbudit podezření ze strany kontrolních (bezpečnostních) institucí.

Mikrotisk může vytvářet nekonečný text, což je jistící prvek vyznačující se neustálým opakováním textu, který někdy bývá i bez mezer. Nekonečný text bývá nejčastěji použit v podtisku nebo zajišťovacím tisku.

2.1.2.6 Ofsetový tisk

Ofsetový tisk, někdy též nazýván jako litografie nebo mokrá ofset, je postup nepřímého tisku a funguje na principu, který lze popsat jako: „Přenášení textu nebo obrazce z formového válce, který má hladký povrch na ofsetový válec, který je naopak pokrytý gumovým potahem a odtud je pak tištěn na základní vrstvu. Pro ofsetový tisk je charakteristické je rovnoměrné rozvrstvení barvy a přesné ohraničení.“²⁷ Ofsetový tisk se například používá při tisku jistícího prvku, kterým

²⁵ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů*. V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

²⁶ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů*. V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

²⁷ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů*. V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017

je irisový přechod barev. Hlavní funkcí je znesnadnění kopírování dokladu z důvodu vzájemného prolínání barev, jež má za následek duhový efekt.

2.1.2.7 Podtisk

Jistící prvek podtisk je ve většině případů barevný a pro jeho vytvoření je používaná technika ofsetového tisku. Jeho úkolem je zajištění ochrany proti padělání údajů, či jiné nezákonné manipulaci s nimi. Podtisk může být také nazýván tiskem zajišťovacím a skládá z tiskových vzorů a zajišťovacích prvků. Příklady těchto prvků mohou být giloš, soutisk, skrytý obrazec aj.

2.1.2.8 Giloš

Další speciální a obtížně napodobitelnou tiskovou technikou je giloš. Důvodem značné obtížnosti padělání a napodobování giloše je struktura a shluk geometrických linií, které bývají velmi zhuštěné a velmi blízko sebe položené. Tyto geometrické linie tvoří povětšinu času obrazec nebo jiný geometrický vzorec. Glosář iFADO publikovaný generálním sekretariátem Rady Evropské unie udává příklady jednotlivých druhů používaných gilošů:

- *„pozitivní gilošový vzor (oblasti mezi čarami nejsou potištěny, čáry jsou tištěny)*
- *negativní gilošový vzor (oblasti mezi čarami jsou potištěny, čáry naopak netištěny nebo zobrazeny negativně)*
- *vzor sestávající z černých a bílých čar (gilošový vzor se skládá z tenkých čar a přechází napříč stránkou z pozitivního do negativního zobrazení)*
- *jednobarevné a vícebarevné gilošové vzory.*²⁸

2.1.3 Technické ochrany

Již výše byly uvedeny některé z technických ochran, například zmíněný mikrotisk. Dalšími technickými ochranami mohou být hologram, kinegram nebo soutisková značka, která byla používána u starého občanského průkazu, jež vydávala Česká republika.

²⁸ Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů. V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017

2.1.3.1 Hologram

Hologram se dá zařadit k nejstarším a nejpoužívanějším jistícím prvkům. Vytvoření hologramu není ekonomicky příliš náročné a jeho existence může spolehlivě zaručovat originalitu. Vyobrazení hologramu se kontroluje nakloněním v normálním nebo šikmém světle. V dnešní době již neexistuje pouze jeden druh hologramu, ale je jich celá řada. Od 2D (dvourozměrných) hologramů, které mění strukturu a barvu, až po hologramy 3D v různých podobách. Zvláštním druhem je hologram s kinematickými efekty. Hologramy obecně využívají opticky proměnlivých prvků.

2.1.3.2 Kinegram

Kinegram se může jevit jako hologram, ovšem významný rozdíl je v náročnosti technologie jeho výroby. Padělání dokladu, jež je opatřen kinegramem je významně ztíženo. Dnes je velice zastoupen v při výrobě transparentních fólií. Podobně jako hologram, se i kinegram kontroluje nakloněním za působení normálního nebo šikmého světla. K jeho výrobě je použit počítač, který vytváří difrakční optické elementy. Při sestavení těchto elementů, dochází k vytvoření zvláštních efektů, těmi mohou být například efekty změny barev, kinematické efekty, převrácení kontrastu aj.²⁹

2.1.3.3 Soutisková značka

Soutisková značka se používá převážně u bankovek, ale byla použita jako jistící prvek například u starého občanského průkazu České republiky. Ochrana, kterou nabízí soutisková značka, spočívá ve vytištění obrazce na lícovou i rubovou stranu základní vrstvy dokladu nebo bankovky. Obrazec je na každé straně odlišný. Při prosvícení musí dojít k vytvoření obrazce, kde se obě části přesně kryjí. Jestliže je soutisk neboli soutisková značka provedena nesprávně, obrazec při prosvícení bude rozmazaný anebo nebude vytvářet požadovaný obrazec.

²⁹ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017
KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 9788073805357

2.1.3.4 Skrytý obrazec

K vytvoření jistíciho prvku, kterým je skrytý obrazec, se využívá tisková technika hlubotisku. Motiv, který je hlubotiskem vytvořen, je vidět po naklonění v šikmém světle. Podle úhlu působení šikmého světla dojde k efektu, kdy je obrazec vidět buď světle, nebo tmavě.

2.1.4 Neviditelné technické ochrany

O neviditelných technických ochranách se ví, že existují, ale není známo, jaké přesně to jsou a kde se nacházejí. Je tedy možné se o nich bavit druhově. Ve fázi tisku se například uplatňují úmyslné chyby (chybotisky), které spočívají v úmyslném vynechání nebo přidání různých znamének ať už interpunkčních nebo určitých opakujících se obrazců. Viktor Porada³⁰ a kolektiv uvádí v knize Kriminální – Technické, forenzní a kybernetické aspekty příklad: *„Příkladem byl chybotisk v již neplatném bývalém československém cestovním pasu, kdy jeden z lipových lístků v podtisku na jedné konkrétní straně byl vytištěn poněkud odlišnou barvou.“*³¹

Dalším příkladem neviditelné technické ochrany je složení barev. Konkrétně je myšlena skladba speciálních příměsí v barvách ať už tiskových, razítkových nebo pečetních. Chráněné jsou i materiály, kterými je doklad spojen do jednoho celku. Řeč je o speciálních lepidlech, nitích, bezpečnostních fóliích a dalších.

³⁰ prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc., dr. h. c. mult. - rektor Vysoké školy Karlovy Vary – VŠFS

³¹ PORADA, Viktor. *Kriminální: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 9788073807412 s. 410.

3 Způsoby a techniky padělání a pozměňování cestovních a jiných dokladů

Tématem této bakalářské práce je padělání a pozměňování dokladů, proto se tedy následující část práce zaměří na způsoby a techniky, jakými lze dosáhnout vytvoření padělku.

Je obecně známo, že padělání a pozměňování je považováno za nezákonné reprodukování zákonem chráněné veřejné listiny. Je důležité zmínit, že i padělky mají své dělení. Padělky lze klasifikovat od absolutně nevěrohodných neumělých padělků až po hodnověrné velmi povedené tzv. nebezpečné padělky.

Celkově je možno padělky rozdělit do 5 skupin:

- **Neumělý padělek** – jedná se o absolutně nevěrohodnou a nevydařenou imitaci pravého dokladu. U neumělého padělku nejsou žádné známky po jistících prvcích, tiskových technikách nebo dalších technických ochránách.
- **Méně zdařilý padělek** – K vyrobení méně zdařilého padělku jsou použity tiskové techniky nesprávně nebo dokonce úplně absentují. Celý doklad je vytištěn maximálně jedinou tiskovou technikou. Jistící prvky se u tohoto typu padělku vyskytují zřídka kdy.
- **Zdařilý padělek** – Tiskové techniky jsou zpravidla použity jiným způsobem než u dokladů pravých, ovšem celý doklad není vytvořen pouze za použití jediné tiskové techniky. Padělaný doklad obsahuje určité jistící prvky, avšak jejich výčet není kompletní.
- **Nebezpečný padělek** – Nebezpečný padělek je vytvořen originálními tiskovými technikami, avšak ne všemi. Jednotlivé jistící prvky a jiné technické ochrany jsou napodobeny věrohodně.
- **Velmi nebezpečný padělek** – tento druh padělaného dokladu lze velmi složitě rozeznat od dokladu pravého. Při jeho výrobě jsou použity správné tiskové techniky na správný materiál. Jistící prvky a další technické ochrany jsou vyhotoveny věrohodně a správně. Pro upřesnění, že se jedná o padělek, je zpravidla potřeba znaleckého zkoumání. Při znaleckém zkoumání přichází na řadu i utajované prvky technické ochrany. Například zkoumání úmyslných chyb nebo pečlivé odborné zkoumání obtížně napodobitelných technických ochran.

3.1 Způsoby a techniky padělání dokladu

Z výše uvedené klasifikace jasně vyplývá, že padělání dokladu není jednoduchou záležitostí. Jelikož padělání dokladu vyžaduje vytvoření celého dokladu od základu jako celku, je nesmírně náročné vytvořit jej tak, aby odpovídal originálu a nezbudil podezření. V předchozích kapitolách této práce byli zmíněny různé jistící prvky a jiné technické ochrany, ovšem zdaleka ne všechny. Existence těchto obtížně napodobitelných jistících prvků má své opodstatnění. Podstatou jejich existence je, aby vytvoření padělaného dokladu bylo pro padělatele nespílitelné nebo minimálně co nejobtížnější, ať už z hlediska ekonomické nebo tvůrčí náročnosti.

Lze tedy říci, že první překážkou, kterou musí padělatelé překonat, je získání informací o tom, jak je doklad vytvářen. Pochopitelně k technice vytváření a dalším informacím, jež jsou pro výrobu dokladu za potřebí, je omezený přístup. Padělatelé mají tedy od začátku poměrně svázané ruce a zbývá jim buď uplacení osob, jež takový souhrn vědomostí mají nebo získání těchto informací z dark/deep webu. Bez těchto informací je prakticky nereálné, aby se padělatelům podařilo vyrobit doklad, který by měl naději na uplatnění.

K padělání dokladu od jeho počátku je zapotřebí i speciální techniky, ta je mnohdy velice drahá nebo dokonce komerčně nedostupná. Podmínka použití speciální techniky je dalším důvodem, proč je padělání dokladu tak obtížné a proč mají padělky různé stupně kvality. Je zapotřebí použít speciální materiál, kterým je nejen ceninový papír, ale například i polykarbonátová deska, která je tvořena několika vrstvami spojenými za vysoké teploty pod vysokým tlakem.

Podmínkou vytvoření hodnověrného padělku je i správné použití různých tiskových technik. Právě správné a správně použité tiskové techniky jsou mnohdy pro pachatele největší výzvou. K vytištění dnešních dokladů je zapotřebí kombinovat nejméně dva druhy tiskových technik. Jedním druhem jsou klasické tiskové techniky – hlubotisk, ofsetový tisk aj. K tisku osobních údajů neboli personalizaci dokladu se následně použijí tiskové techniky jako laserový tisk nebo inkoustový tisk. Jelikož jsou některé tiskové techniky pro padělatelé nedostupné, používají dostupnější tiskové techniky, které lze získat komerčně na trhu. Velmi často se také stává, že padělatelé vytisknou celý doklad stejnou tiskovou technikou (např. inkoustovým tiskem). Ignorace a nedůslednost používání

správných a originálních tiskových technik velmi často napomůže odhalení padělku během znaleckém zkoumání pravosti dokladu.

3.1.1 Padělání dokladů – pasové knížky

Dokladů existuje celá řada, a i při splnění výše uvedených podmínek si pachatel musí vybrat optimální typ dokladu pro padělání. Jestliže se pachatel rozhodne padělat papírový doklad ve formě pasové knížky, má před sebou velice náročný úkol.

Jak již bylo zmíněno doklad musí vypadat na první pohled jako pravý, to vyžaduje správnou vizualizaci, barvu, písmo i materiál použitý na deskách pasové knížky. Desky jsou ovšem pouhý základ celého dokladu. Například cestovní pas vydávaný Českou republikou obsahuje 34 stránek a na každé z nich se vyskytuje nepřeborné množství jistících prvků, i proto patří cestovní pas vydávaný Českou republikou k 10 nejlépe chráněným dokladům na světě. Jistící prvky, tiskové techniky a další technické ochrany; tato kombinace udává padělatelům prakticky nesplnitelné podmínky, jelikož se je zpravidla nedaří vytvořit v potřebné kvalitě. Český cestovní pas není tedy pro padělání příliš vhodný, a proto se jeho padělky vyskytují výjimečně nebo dokonce vůbec.

3.1.2 Padělání dokladů – průkazy totožnosti (ID karty)

Doklady, které nevyžadují k vytvoření věrohodného padělku tolik úsilí jako pasové knížky, jsou průkazy totožnosti, jakými jsou občanský průkaz, ID karty, pobytové karty nebo technický průkaz. Vzhled těchto dokladů je dvojího druhu.

Prvním druhem je papírová karta laminovaná z obou stran tenkou transparentní fólií. Příkladem takového dokladu byl například starý občanský průkaz vydávaný Českou republikou.

Druhou variantou je doklad z polykarbonátu. Tyto doklady bývají nejčastěji ve formátu ID1 (formát platební karty), takovýto formát měl občanský průkaz vydávaný Českou republikou od roku 2012 nebo poté ve formátu ID2 jež měl občanský průkaz vydávaný Českou republikou od roku 2000 do roku 2004.

Z logického hlediska lze konstatovat, že pro pachatele je daleko jednodušší padělat papírový doklad, který je oboustranně zalaminován nebo doklad

z polykarbonátu než padělat 34stránkovou pasovou knížku, jež má opravdu nespočet technických ochran.

3.1.2.1 Padělání laminovaných papírových dokladů

Nejjednodušší způsob, jak padělat tyto doklady, je prosté překopírování pravého dokladu reprodukcčním přístrojem. Do překopírovaného pravého dokladu se poté jen doloží vlastní fotografie.

Další cestou může být naskenování vzoru dokladu nebo cizího dokladu. Po naskenování se díky grafickému softwaru doklad personalizuje nebo případně jinak upraví, aby odpovídal potřebám padělatele. Dalším krokem je poté vytištění personalizovaného dokladu na příslušný materiál. Tato metoda je samozřejmě jednodušší u papírových dokladů, u kterých se vytištěný padělek později komerčně dostupným zařízením zalaminuje do průhledné fólie.

Při tomto stylu padělání dokladu je možnou slabinou pachatele opět použítá tisková technika, která je zpravidla inkoustová nebo laserová podle použitého reprodukcčního zařízení, nebo jistící prvek mikrotext, ten zpravidla nejsou schopny obyčejné tiskárny reprodukovat tak, aby byl kvalitní a čitelný.

Pokud se padělatelé snaží vytvořit doklad, který musí obsahovat vodoznak jako jeho originál, čeká je opět nelehký úkol. Vodoznak lze padělat v případě, kdy mají padělatelé k dispozici správný typ materiálu (ceninový papír). Jestliže mají padělatelé k dispozici pouze obyčejný papír, bude vodoznak pod UV světlem zářit spolu se zbytkem padělaného dokladu. Padělatelé totiž nevytváří vodoznak originální technikou (vodotiskem), nýbrž jej tisknou na reprodukcčním zařízení. Pokud je vodoznak natištěný, lze jej spatřit i bez použití procházejícího světla.

3.1.2.2 Padělání dokladu z polykarbonátu

Tato kategorie platí nejen pro občanské průkazy, ale i pro vloženou polykarbonátovou kartu na první straně cestovního pasu (identifikační strana).

Jelikož je potřebný materiál, myšleno polykarbonát složitě napodobit a sehnat, nezbyvá padělatelům nic jiného než použít například PVC – polyvinylchlorid. Je potřeba materiál upravit tak, aby splňoval originální rozměry pravých dokladů. PVC karty se dají komerčně sehnat i v požadovaném ID1 formátu, protože se běžně používají k výrobě klubových nebo zákaznických karet.

Dalším krokem je potřebná personalizace dokladu, takže na připravenou kartu správného formátu se nanesou požadované údaje metodou (tiskovou technikou) laserového nebo inkoustového tisku. V případě, že je k vytvoření padělku použita pouze jedna tisková technika, může dojít k tomu, že jednotlivé prvky technické ochrany nebudou správně fungovat nebo nebudou fungovat vůbec. Tato skutečnost většinou vede k tomu, že je padělek při kontrole odhalen.

Zvláštní význam při padělání dokladů z polykarbonátu má složitá tisková technika laserové gravírování. Laserové gravírování lze definovat jako tiskovou techniku při které: *„Jsou obrazce a text gravírovány do plastových laminátů nebo karet pomocí laseru. Během procesu laserového gravírování dochází k zápisu údajů prostřednictvím zčernání (zuhelnatění) vrstev citlivých na působení laseru. Použitím různých materiálů citlivých na světlo lze docílit i barevných efektů.“*³² Laserové gravírování nemá jednotnou podobu, lze vytvářet vnitřní gravírování, při kterém černají spodní vrstvy nebo vystouplé laserové gravírování, které je hmatatelné (nejedná se o hlubotisk). Jistící prvky, které jsou vytvořeny touto tiskovou technikou, se zpravidla nedaří padělatelům běžně dostupnými prostředky napodobit.

3.1.3 Doklady – osvědčení o technickém průkazu

Miloslav Musil³³ se v příspěvku do kriminalistického sborníku věnuje popisu a padělání osvědčení o registraci vozidla, část I „malého technického průkazu“. K padělání tohoto typu dokladu dochází v případě odcizení vozidel. Příkladem může být, že pachatel odcizí vozidlo v zahraničí a převeze ho do tuzemska, aby ho zde prodal. K tomu samozřejmě potřebuje technický průkaz (OTP). Pro padělání tohoto typu dokladu je stěžejní, aby padělatel měl k dispozici pravý formulář. Ten se poté dostupnou reprografickou technikou okopíruje. Používá se technika fungující na principu elektrografie jinak nazývána xerografie.

Tu v článku Miloslav Musil definuje jako: *„Techniku, která nepoužívá ani tlakové tiskové válce ani tiskové desky. Princip je založen na fotovodivosti dielektrických látek a práškové barvy. Základem přístroje je selenový válec*

³² *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

³³ Major RNDr. Miloslav Musil – Soudní znalec v oboru kriminalistiky – grafické expertízy

*s elektrostatickým polem. Po zasažení světlem se stává vrstva na válci vodivou, elektrický náboj je pak z těchto míst sveden na podložku. Na místech neosvětlených náboj zůstává a vytváří latentní obraz, který se vyvolává práškem (tonerem) s nízkým bodem tání. Tento prášek zůstává na povrchu válce a z něj se pak přenáší na procházející papír s opačným nábojem. Po průchodu tepelnou částí přístroje se prášek roztaví a trvale ulpí na materiálu.*³⁴

Značný problém při padělání tohoto typu dokladu může padělatelům činit otisk razítka. Je samozřejmě zapotřebí, aby znali správnou podobu razítka a nepoužili razítka zastaralé. Navíc jestliže se pachatel pokusí razítko napodobit xerografií, lze to při znalosti techniky xerografie dobře rozpoznat pouhým okem.

Riziko může představovat fakt, že dnes značné množství firem vyrábí razítka. Mezi těmito firmami se vyskytují i takové, které za velkou finanční částku vyhotoví razítka ať už státní nebo napodobí razítka pravá. Pro kontrolující osobu pak nastává nelehká situace, protože musí posoudit, zda u padělaného dokladu bylo použito pravé razítko a tím pádem byla zneužita pravomoc, nebo zdali bylo použito razítko odcizené či padělané.

Použita nemusí být pouze tato reprografická metoda. Někteří padělatelé si s věrohodností dokladu příliš nedělají starosti a vyrábí vyloženě tištěné padělky například použitím tiskové techniky knihtisku. Knih tisk má ovšem jeden velký nešvar, kterým je volná sazba. Použitím volné sazby se padělatelům nedaří vytvořit požadovaný řez a velikost písma.

3.2 Způsoby a techniky pozměňování dokladu

Pozměňování dokladu sice není činnost jednoduchá, ovšem oproti padělání celého dokladu je podstatně jednodušší. Výše již bylo vysvětleno, že pozměňování dokladů je upravení dokladu, který byl vydán oprávněným subjektem, tudíž dokladu pravého. Pozměňování dokladu je bráno za neoprávněný zásah. Pojem neoprávněný zásah pojímá různé formy pozměňování, počínaje vytržením stránky z dokladu, odstraněním součástí dokladu (razítek o zamítnutí vstupu od země, udělených víz atd.), neoprávněným

³⁴ MUSIL, Miloslav. Doklady. *Kriminalistický sborník*. Kriminalistický ústav Praha: Kriminalistický ústav Praha, 1994, 38(4), s. 144–155.

natisknutím zmiňovaných razítek, změnou údajů (zapsaných v pravém dokladu), odstraněním zapsaných údajů (zmizíkem, seškrábáním nebo chemicky) a konče výměnou fotografie na dokladu.

Jestliže pachatel provádí pouze drobné změny a nedopustí se při tom viditelného poškození dokladu, má velikou šanci, že uspěje. Drobnou změnou může být změna číslic například v datu narození, v evidenčním čísle dokladu nebo datu platnosti. Změna z čísla 8 na číslo 3, nebo čísla 1 na číslo 9 je poměrně snadnou záležitostí, jestliže je pachatel alespoň minimálně zručný.

Další možná změna se týká dokladů patřících osobám ze zahraničí, protože se v České republice u žen používá za příjmením přípona – OVÁ, zatímco zahraniční příjmení mají pouze jednotný tvar (např. M. Smith x F. Smith). Pozměnění spočívá ve změně údaje o pohlaví, konkrétně z FEMALE na MALE odmazáním předpony FE, ovšem i zde platí nutnost opatrnosti, aby nedošlo k poškození dokladu (protržení, rozleptání). Změny v údajích jsou sice vidět v infračerveném spektru světla, ale jestliže doklad nevyvolá podezření při prvním kontaktu, k takovému zkoumání vůbec nedojde. Podmínkou zde je, aby údaj o pohlaví měl verzi MALE x FEMALE. Český cestovní pas je například chráněn troj jazyčnou variantou u povinných údajů. U zmiňovaného údaje o pohlaví je tedy; 05 POHLAVÍ/SEX/SEXE a vyplněným údajem je pouze písmeno (M x F).

Pachatelé, kteří doklady pozměňují, mají lehčí úkol než ti, kteří je padělají. Nemusí totiž napodobovat a vytvářet celý doklad a s ním velké množství technických ochranných opatření. Při správném a opatrném postupu je možné doklad pozměnit a zároveň zachovat funkčnost jistících prvků.

3.2.1 Pozměňování dokladů – průkazy totožnosti (ID karty)

Rozdělení pozměňovaných průkazů totožnosti je shodné jako u padělaných, tudíž papírové laminované doklady a doklady z polykarbonátu. Podobně jako u padělání platí, že doklady z polykarbonátu jsou náročnější na pozměňování než papírové doklady.

Nejběžnější změnou je úprava nebo záměna fotografie, přičemž se ostatní údaje nemění. Výjimkou může být datum narození, v případě, kdy je rozdíl ve zdánlivém stáří (vzhled osoby na fotografii neodpovídá uvedenému datu narození).

Fotografie na dokladu je samozřejmě zabezpečena, buďto vložením nebo vytištěním do stanoveného prostoru. Jedná-li se o laminovaný papírový doklad, je potřeba oddělit jeho vrstvy: odlepit transparentní fólii a v papírové části dokladu fotografii upravit či vyměnit. Jistící prvky jako hologram nebo reliéfní ražba se nachází právě na transparentní ochranné fólii, takže se při opatrné manipulaci (rozdělení dokladu) dají zachovat nepoškozené a dále funkční.

Fotografie se mění i upravuje také u dokladů z polykarbonátu, to je ovšem díky struktuře materiálu výrazně složitější. Padělatel si musí dát pozor, aby nepoškodil vnitřní vrstvu dokladu, kde se nachází laserově vyznačené údaje a další jistící prvky dokladu.

Jednou z možností je mít na (samolepící) transparentní fólii předtištěnou fotografii a tu na doklad nalepit, je při tom potřeba zvláštní pečlivosti a důslednosti, aby fólie nepřesahovala přes okraje. Tato metoda je vhodná, pokud se fotografie mění jen drobně, tedy například u antropologicky podobných typů osob nebo u sourozenců s podobnými typovými znaky.

I doklad z polykarbonátu je možné rozdělit na dvě poloviny, další variantou pozměnění tedy může být slepení stran z dvou různých dokladů (lícové a rubové). Zadní stranu dokladu je též možné opracovat až na vrstvu personalizovaných údajů a poté přilepit zadní stranu z jiného dokladu. Ochranné prvky dokladu v tomto případě fungují bez závad. Náročnost této metody spočívá v kompletování dokladu. Konkrétně v přesném slepení a zarovnání obou stran dokladu tak, aby nevznikalo podezření.

3.2.2 Pozměňování dokladů – pasové knížky

Pozměňování dokladu typu pasové knížky není tak rozsáhlé a náročné jako jeho kompletní padělání. Pozměňování dokladu typu pasové knížky se výhradně zaměřuje na upravení nebo změnu jeho polykarbonátové části (identifikační strany) nebo na papírové strany dokladu v případě již zmiňované potřeby odstranění či přidání razítek.

Identifikační strana dokladu je buď úplně vyjmuta a nahrazena novou, která může být padělaná nebo z jiného pravého dokladu. Překážkami vyjmutí a nahrazení identifikační karty dokladu jsou zpravidla použité speciální nitě (bílá nit,

která pod UV světlem zčervená), lepidla a celkový proces spojení identifikační strany s deskami dokladu.

Pro pozměňování papírových stran se většinou používají chemické metody, vyškrábání nebo zmizík. Zásah nesmí být velkého rozsahu, protože poté lze lehce zjistit pozměnění dokladu. Může dojít k rozpítí papírové strany anebo k jejímu protržení.

4 Metody, prostředky a způsoby odhalování padělaných a pozměněných dokladů

Odhalením padělaného, pozměněného či jiného nepravého dokladu dochází k ukončení trvání (protiprávního stavu) trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny (§348 zákona 40/2009 Sb. Trestního zákoníku). V České republice jsou podle statistického přehledu registrované kriminality za rok 2022 stovky případů padělání a pozměňování dokladů – konkrétně tedy 529 skutků. Objasněnost této trestné činnosti se pohybuje kolem 75 %, což je možné považovat za dobrý výsledek.³⁵ Přestože se převážně jedná o osoby cizí státní příslušnosti a nepravé doklady pochází ze zahraničí je odhalování nepravých dokladů podstatnou činností Policie České republiky případně i dalších bezpečnostních sborů. Jestliže nejsou padělané nebo pozměněné doklady odhaleny, mnohdy dochází k nelegálnímu pobytu cizinců na území České republiky, což může mít potencionální souvislost s další trestnou činností.

Následující kapitola této bakalářské práce se zaměří na metody, prostředky a způsoby odhalování padělaných a pozměněných dokladu. Tato kapitola je také zároveň úvodem do kapitoly následující, která nese název „Metody, prostředky a způsoby zkoumání padělaných a pozměněných dokladů“. Z logického důvodu je potřeba padělaný nebo pozměněný doklad nejdříve odhalit a až později jej lze zkoumat vědeckými metodami.

Velmi důležitá je práce osob oprávněných ke kontrole dokladů. Ať už se jedná o příslušníky Policie České republiky, Celní správy nebo obecní policie, je zapotřebí, aby tyto osoby znali problematiku dokladů. Výše zmíněné osoby by měli znát jednotlivé viditelné prvky technické ochrany dokladu, mít znalost o nejčastějších způsobech padělání a pozměňování dokladů, měli by být velice obezřetní a pečliví při jejich kontrole a popřípadě by u sebe měli mít základní prostředky, které kontrolu dokladu usnadňují.

³⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2022. In: *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie České republiky, 2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

4.1 Metody a způsoby odhalování padělaných a pozměněných dokladů

Bez pochyb lze říct, že nejdůležitějším faktorem jsou praxí získané zkušenosti. Ovšem i bez zkušeností s odhalováním nepravých dokladů lze tíženého cíle dosáhnout. Osoby oprávněné ke kontrole dokladů je zapotřebí proškolit. Předmětem školení může být výše zmíněný výčet způsobů padělání nebo pozměňování, dále výčet obtížně napodobitelných prvků technické ochrany, na které je vhodné se při kontrole dokladu zaměřit. Při prvotní prohlídce dokladu je pečlivost a pozornost na prvním místě. Právě tyto zmíněné faktory mohou hrát stěžejní roli při odhalení padělku.

Ostražitost osoby, která doklad kontroluje, je základem důsledné a dobře provedené kontroly. Oprávněná osoba musí vnímat velké množství faktorů najednou; od prvního dojmu z osoby, jež doklad předkládá, přes chování této osoby až po samotný kontrolovaný doklad.

Kontrolovaná osoba může při situaci, kdy se snaží uplatnit nepravý doklad, vypadat různě. Pravidlem nebývá projev sebejistoty, ba naopak se většinou projevuje nervozita, třes rukou, přeskakující hlas a vše může být doplněno o pocení. Jde o běžné projevy chování při stresově náročné situaci, ke které nepochybně snaha uplatnit padělaný nebo pozměněný doklad patří. Po fyzickém předání dokladu oprávněné osobě dochází k další fázi kontroly, tedy posouzení, zda se jedná o pravý doklad a zda osoba, která doklad předkládá je jeho oprávněným držitelem.

Neumělé a obecně nezdařilé padělky není náročné odhalit na první pohled. Při kontrole se uplatňuje metoda optického zkoumání. Při této metodě je doklad kontrolován zrakem kontrolující osoby, jež využívá dopadajícího světla, které je buď přímé, procházející nebo šikmé. Touto metodou se kontrolují běžně viditelné ochranné prvky a rozpoznatelné patrné rozdíly mezi pravým a padělaným či pozměněným dokladem

Náročnější na schopnosti kontrolující osoby, je kontrola zdařilého padělku. Kontrolující osoba musí být schopna padělek rozpoznat v relativně krátkém čase. Předmětem kontroly je zhodnocení požadovaných charakteristických parametrů dokladu. Mezi tyto parametry patří:

- Posouzení celkového vzhledu dokladu (barvy, desek, tvaru, velikosti)

- Barevné odstíny papíru či desek
- Jistící prvky a jiné viditelné technické ochrany. Například způsob vyhotovení giloše, mikrotextu (za pomoci lupy) nebo hologramu.
- Vyhotovení fotografie nebo zjištění příznaků manipulace s fotografií.
- Posouzení vyhotovení personalizace dokladu. Kontrola údajů a případné zjištění nezákonných zásahů do nich. Pohledem je nutné zkontrolovat tiskovou techniku, jakou byla personalizace dokladu vyhotovena.

Vždy je žádoucí, aby u sebe kontrolující osoba měla originální doklad a mohla tak provést porovnání s předloženým dokladem, ne vždy je to však možné, a tak přichází na řadu využití technických prostředků.

4.2 Technické prostředky pro odhalování padělaných a pozměněných dokladů

Prvotní kontrola dokladu, tedy možnost odhalení padělku, neprobíhá v laboratoři, tudíž kontrolující osoba nemá k dispozici vědecké přístroje a jiné sofistikované technické prostředky k ověření pravosti dokladu. V terénu, při kontrole dokladů, kontrolující osoby disponují běžnými technickými prostředky, kterými mohou být: lupa, lupa s přisvícením s optickým zvětšením, zdroj světla – baterka, UV lampa aj. Příkladem speciálních technických prostředků může být Doculus lumus®, multifunkční detektor série HS3 nebo digitální mikroskop Dino-Lite

Technické prostředky pomáhají odhalit jakékoli podezřelé nesrovnalosti a pomáhají nabýt podezření, že doklad není pravý. Další zkoumání je poté prováděno ve speciálním prostředí – OKTE³⁶, KUP³⁷. Optické zvětšení pomocí lupy je účinným pomocníkem například při zkoumání mikrotextu nebo tiskové techniky, kterou byla vyhotovena personalizace dokladu.

Dalším technickým prostředkem je využití šikmého světla, což je světlo svítící ze strany dopadající pod ostrým úhlem na povrch dokladu. Využitím kontrastu světla a stínu odhaluje strukturu povrchu. Šikmé světlo je využíváno pro

³⁶ Odbor kriminalistické techniky a expertíz – laboratoře

³⁷ Kriminalistický ústav Praha

kontrolu jisticích prvků (např. suchých razítek, hlubotisku) anebo k odhalení mechanického odstranění původního údaje.

Nejvíce významným technickým prostředkem je UV lampa nebo spíše využití efektu ultrafialového světla. UV světlo je definováno jako: *„Elektromagnetické záření o vlnové délce kratší než viditelné světlo. Tento zdroj světla (UV lampu) kontrolující osoba často využívá k analýze luminiscence základní vrstvy, fluorescentních barev a dalších zajišťovacích prvků, jakož i k ověření manipulace s nimi. Ultrafialové „světlo“ není viditelné samo o sobě, lze vidět pouze jeho efekty, tj. fluorescenci.“*³⁸

³⁸ *Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů.* V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

5 Metody, prostředky a způsoby zkoumání padělaných a pozměněných dokladů

Zkoumání padělaných a pozměněných dokladů patří mezi kriminalistická neidentifikační zkoumání. Proces zkoumání má mnoho fází. Než započne samotná fáze zkoumání a dojde k využití speciálních vědeckých metod je zapotřebí na místě činu stopy (nepravé doklady) zajistit a praxí požadovaným a stanoveným způsobem s nimi manipulovat. Poté je třeba vytyčit obsah a cíle zkoumání. Prvotní analýza dokladu směřuje ke zjištění výskytu specifík, které charakterizují trestnou činnost padělání a pozměňování dokladů. Specifikem je myšleno typický způsob padělání a pozměňování, kdy znalec vychází zejména ze získané praxe. Specifika padělání a pozměňování pomáhají znalci stanovit výčet metod, jež při znaleckém zkoumání použije. Tato následující kapitola se zaměří na problematiku a na jednotlivé fáze zkoumání dokladů.

V procesu odhalování nepravých dokladů (viz. předchozí kapitola) vyvstává pouze domněnka nebo podezření, že je doklad padělaný nebo pozměněný. Tuto domněnku je zapotřebí potvrdit znaleckým zkoumáním, které probíhá na speciálním kriminalistickém pracovišti – OKTE či KUP.

5.1 Obsah a cíle zkoumání

Obsahem zkoumání je velmi výjimečně individuální identifikace. Zpravidla je tedy obsahem určení druhové (skupinové) příslušnosti nebo konstatování určitého stavu. U cílů zkoumání je situace prostší, a proto lze cíle zkoumání rozdělit na čtyři okruhy požadovaných informací:

- Jakým způsobem a za použití jakých technik byl zkoumaný doklad vytvořen?
- Jaká technologie byla použita k vytvoření padělku nebo k pozměnění pravého dokladu?
- Jaký materiál, lepidla a další spojovací materiál byl použit k vytvoření zkoumaného dokladu (padělku nebo pozměněného dokladu)?

- Jaký byl původní a originální obsah pozměněného dokladu? Pomáhá odpovědět na otázku z jakého konkrétního pravého dokladu vznikl doklad pozměněný.³⁹

5.2 Způsoby zajišťování stop a manipulace s nimi

Nejběžnější stopou je doklad, o kterém nabyla osoba oprávněná ke kontrole dokladů podezření, že není dokladem pravým a tím pádem nese známky padělání nebo pozměňování. Nejde však o jediný druh stop, dalšími stopami mohou být například prostředky, nástroje nebo technologie, kterými byly nepravé doklady vyráběny nebo upravovány.

Vyhledávání těchto stop nebývá obtížné, jelikož existují jakožto viditelné stopy IN NATURA a také se IN NATURA zajišťují. Zajišťování se řídí dvěma zásadními zásadami. První je **zásada úplnosti** – povinnost zajistit všechny materiál, který souvisí se stopami. Druhou zásadou je **zásada původnosti** – materiál se zajišťuje ve stavu, v jakém byl nalezen bez úprav a doplnění. Zajištěný doklad musí být suchý – usušený při působení pokojové teploty.

5.3 Metody zkoumání padělání a pozměňování dokladů

K vyřešení otázky, zda se jedná o padělek se využívají různé metody, avšak lze je rozdělit do dvou hlavních skupin. Metody zkoumání lze rozdělit na metody nedestruktivního charakteru a na metody destruktivního charakteru.

Kolektiv autorů Zdeněk Konrád⁴⁰, Viktor Porada⁴¹, Jiří Straus⁴² a Jaroslav Suchánek⁴³ popisuje rozdíl mezi destruktivními a nedestruktivními metodami v knize Kriminalistika – teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky. Kolektiv autorů říká:

„Zásadní rozdíl mezi oběma skupinami metod spočívá v tom, že použitím nedestruktivních metod zpravidla nevznikají na zkoumaných dokladech žádné

³⁹ STRAUS, Jiří a František VAVERA. Zkoumání dokladů a písemností. *Naše policie*. Praha: SONDY, 2007, **14**(9), s. 3.

⁴⁰ doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc. – Docent působící na Policejní akademii České republiky v Praze na Fakultě bezpečnostně právní.

⁴¹ prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc., dr. h. c. mult. - rektor Vysoké školy Karlovy Vary – VŠFS.

⁴² prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. – ředitel Ústavu kriminalistiky a forenzních disciplín na VŠFS.

⁴³ doc. Ing. Jaroslav Suchánek CSc. – Docent působící na Policejní akademii České republiky v Praze na Fakultě bezpečnostně právní.

změny. Použitím destruktivních metod dochází ke změnám na zkoumaných dokladech. Vlastní změny jsou malé, často se jedná o drobné, různobarevné skvrny, které vznikly jako důsledek použité chemické reakce na konkrétním místě zkoumaného dokladu. Nebo se jedná o drobná vyříznutá nebo seškrábaná místa na dokladu v případech, kdy byl odstraněný materiál použit k chemickému zkoumání.⁴⁴

K výše uvedené definici lze doplnit, že nedestruktivní metody jsou zpravidla fyzikálního charakteru a metody destruktivní jsou fyzikálně-chemického nebo chemického charakteru.

5.3.1 Nedestruktivní metody

Nedestruktivní metody jsou, jak již bylo zmíněno výše, povětšinou času fyzikálního charakteru. Existuje velké množství nedestruktivních metod a je nutné doplnit, že se využívají jak metody obecné poznávací, metody převzaté z jiných vědních oborů, tak specifické kriminalistické. Výčet nedestruktivních metod tvoří vizuální zkoumání s pomocí barevných filtrů, fyzikálně-měrné metody, mikroskopická zkoumání, porovnávání za využití technické fotografie, zkoumání s použitím ultrafialového záření, zkoumání s použitím infračerveného záření a zkoumání s využitím rentgenového záření.

5.3.1.1 Vizuální zkoumání s pomocí barevných filtrů

Podstatou tohoto zkoumání je prohlížení zkoumaného dokladu zrakem znalce pod různým úhlem dopadu světla nebo při jeho průniku dokladem. Při pozorování se využívá přisvícení různobarevnými světly přes skleněné filtry. Tímto zkoumáním lze lépe rozpoznat barvené rozdíly na zkoumaném dokladu.

5.3.1.2 Fyzikálně-měrné metody

Během zkoumání se uplatňují běžné měrné metody. Například vážení dokladu, kdy znalec zkoumá, zda má například zkoumaná pasová knížka nebo občanský průkaz stejnou váhu jako pravý doklad. Odlišná hmotnost zkoumaného

⁴⁴ KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073805357 s. 189.

dokladu může poukazovat na použití nesprávného materiálu při padělání dokladu padělatelem (u občanského průkazu polykarbonát). Další metodou je měření, kterým lze ověřit rozměry zkoumaného dokladu v porovnání s originálem (např. u občanského průkazu požadovaný formát ID1 a jeho rozměry).

5.3.1.3 Mikroskopická zkoumání

Při mikroskopickém zkoumání provádí znalec pozorování dokladu za pomoci optického zvětšení technickými prostředky. Pro zvětšení se využívá lupa, mikroskop, stereoskopický mikroskop, komparační mikroskop. Detailnější pohled na jednotlivé části dokladu napomáhá znalci rozpoznat rozdíly (mezi pravým a zkoumaným dokladem), které lze spatřovat v technice tisku, povrchu dokladu, spojení dokladu nebo ve vyhotovení některých jistících prvků, nejčastěji mikrotextu. Pomocí mikroskopů je též možné pozorovat a zkoumat existenci úmyslných chybotisků.

5.3.1.4 Technická fotografie

Při kriminalisticko-technickém zkoumání se fotografování využívá čteně. Konkrétně se využívá k porovnávání mezi dvěma a více vzorky (doklady). Ke zkoumání dokladů lze využít měrné fotografie, makrofotografie či mikrofotografie. Makrofotografie a mikrofotografie umožňují několikanásobné zvětšení a díky tomu lze detailně pozorovat provedené změny na dokladu. Dokumentovat a porovnávat lze také zviditelněné prvky technické ochrany pomocí UV světla, tedy luminiscenční jevy.

5.3.1.5 Metody využívající ultrafialové záření

Významnou metodou využívanou při zkoumání padělaných a pozměněných dokladu je zkoumání s využitím UV světla. UV světlo má schopnost, při ozáření dokladu, zviditelnit prvky technické ochrany, které jsou za běžného světla neviditelné. UV světlo umožní vznik luminiscence a tím pádem dojde k zviditelnění jistících prvků – např. ochranných vláken. Efekt luminiscence (někdy též nazývané fluorescence) má zelenožlutou barvu. Znalec je při zkoumání schopen, za pomoci UV záření, odhalit neoprávněné zásahy do dokladu.

Nejčastější se jedná o použití chemických prostředků s cílem odstranění textu nebo použití nesprávného materiálu na výrobu padělku (běžného papíru, jež pod UV světlem září).

5.3.1.6 Metody využívající infračervené záření

Infračervené záření má schopnost pronikat různými materiály. V problematice zkoumání dokladů se nejvíce využívají ke zjištění zakrytých textů na dokladu. S pomocí infračerveného záření lze potvrdit, že byl doklad pozměněn, konkrétně většinou personalizované údaje na dokladu.

5.3.1.7 Metody využívající rentgenové záření

Rentgenové záření je dle Jiřího Strause: „*Využíváno jen omezeně, většinou pouze při prozařování historických objektů. Velký praktický význam však má rentgenová fluorescenční analýza, která umožňuje určit prvkové chemické složení zkoumaného objektu nebo jeho částí.*“⁴⁵

5.3.2 Destruktivní metody

Destruktivní metody, jak již bylo zmíněno výše, jsou povětšinou fyzikálně-chemického nebo chemického charakteru. Jak již vyplývá z názvu těchto metod, při zkoumání dochází k poškození, změně či zničení dokladu nebo jeho části. Výčet destruktivních metod tvoří; elektronová mikroskopie, kapkové a srážecí analytické kvalitativní metody, chromatografické metody a metody ultrafialové a infračervené spektrofotometrie.

5.3.2.1 Elektronová mikroskopie

Elektronová mikroskopie není vyloženě destruktivní metodou. Důvodem, proč se ale mezi destruktivní metody řadí, je nemožnost vložit do elektronového mikroskopu předmět větší velikosti. Je tedy nutné ze zkoumaného dokladu udělat předmět menší. Toho lze dosáhnout seškrábnutím, odříznutím či jiným oddělením požadované části dokladu.

⁴⁵ STRAUS, Jiří a František VAVERA. Zkoumání dokladů a písemností. *Naše policie*. Praha: SONDY, 2007, **14**(9), s. 3.

Zkoumáním s využitím elektronového mikroskopu lze určit použité tiskové techniky nebo druh papíru či jiného materiálu, ze kterého je doklad vyroben.

5.3.2.2 Kapkové a srážecí analytické kvalitativní metody

Znalecké zkoumání využívající kapkových a srážecích metod pracuje na základě chemické reakce činidla při kontaktu se zkoumaným dokladem. Při vzniku barevného zabarvení nebo sraženiny dochází k pozitivní chemické reakci a znalec v oboru je schopen vyvodit závěr zkoumání. Konkrétně konstatovat, zda došlo k neoprávněné manipulaci s dokladem nebo ne.

5.3.2.3 Chromatografické metody

Destruktivní metoda, jež využívá přístroj nazývaný chromatograf, který slouží k chromatografické separaci složek zkoumaného objektu. S využitím chromatografické metody znalec v oboru zjišťuje, jaký materiál byl na výrobu dokladu použit. Vzorek do chromatografu je třeba oddělit od celku (dokladu). K oddělení se podobně jako u elektronové mikroskopie používá metoda odříznutí nebo seškrábnutí. Chromatografií je též možné zjistit, jaké tiskové barvy padělatel při zhotovení zkoumaného dokladu použil.

K podobným účelům jako chromatografické metody slouží i metody ultrafialové a infračervené spektrofotometrie.

5.3.3 Specifická neidentifikační zkoumání dokladů

K rozpoznání a konečnému konstatování, zda se jedná o doklad pravý, pozměněný či padělaný můžou přispět některá specifická neidentifikační zkoumání. V této podkapitole se práce zaměří na zkoumání papíru, zkoumání textu a zkoumání lepidel.

5.3.3.1 Zkoumání papíru

Zkoumání papíru patří mezi běžně se v praxi vyskytující druh zkoumání. Tento druh zkoumání měl svůj význam hlavně v nedávné minulosti, kdy neexistovali polykarbonátové doklady a většina dokladů byla tvořena papírem. Druhů papíru existuje nepřeberné množství, zkoumání papíru se ale zaměřuje

výhradně na papír ceninový. Obsahem a cílem zkoumání je zjistit směr výroby papíru, určení rubu a líce, určení gramáže a tloušťky papíru.

K určení obsahového složení papíru se používají reakční roztoky (např. chlorzinkový roztok, Sutermeisterův roztok aj.) Tímto zkoumáním se ověřuje, zda zkoumaný vzorek papíru splňuje všechny požadované vlastnosti.

5.3.3.2 Zkoumání textu

Předmětem zkoumání textu je obvykle přečtení obtížně čitelného textu nebo rozlišení mezi původním a později doplněným textem. Dále také zjištění neoprávněných zásahů do textu dokladu; mechanické či chemické odstranění textu, zakrytí textu aj. Ne příliš časté je zkoumání tajného (běžně neviditelného) textu, který může být například vymizikován.

Při zkoumání textu znalec využívá především nedestruktivní metody. K odhalení místa pozměnění textu znalci napoví, byť i drobné, poškození dokladu.

5.3.3.3 Zkoumání lepidel

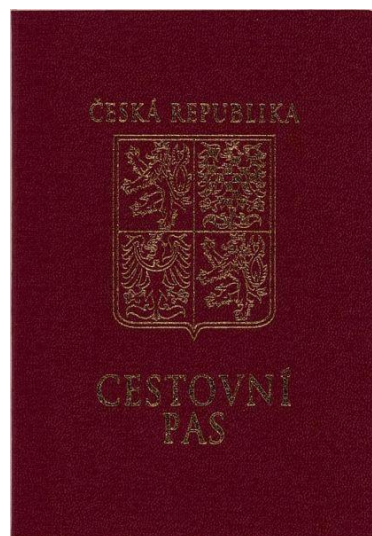
Je významné v případě, kdy je třeba objasnit, jakým spojovacím materiálem byl doklad (pasová knížka) spojen dohromady. K vyhotovení cestovního pasu se používá speciální lepidlo. Úkolem znalce je tedy zjistit, zda bylo při výrobě zkoumaného dokladu použito předepsané lepidlo a další spojovací materiály (nitě, sponky aj.).

6 Srovnání cestovního pasu České republiky

Poslední kapitola této bakalářské práce se zaměří na srovnání dvou českých cestovních pasů, které demonstruje jejich vývoj s přihlédnutím k technickým ochranám. Prvním ze srovnávaných cestovních pasů je doklad **CZE-AO-02002**, k jehož prvnímu vydání došlo 15. 8. 2000 a dnes již není platným. Druhým je aktuální a platný cestovní pas vydávaný Českou republikou, tedy doklad **CZE-AO-04001**, jenž byl poprvé vydán 1. 9. 2006.

6.1 Doklad CZE-AO-02002

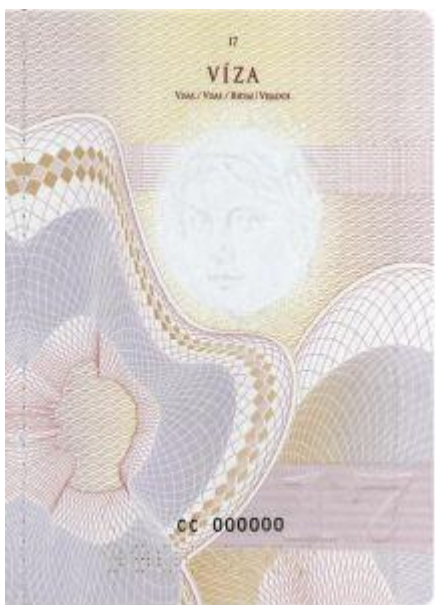
Jak bylo výše zmíněno, je již neplatným dokladem, který byl vydáván občanům České republiky od srpna roku 2000. Platnost je shodná s aktuálním cestovním pasem (10 let). Parametry tohoto druhu českého cestovního pasu jsou šířka 88 mm, výška 125 mm a obsah je tvořen celkem 32 stranami. Desky dokladu jsou pružné a zlatý nápis je vyhotoven ražbou přes fólii za tepla. Materiál, použitý na výrobu desek, je plátno v barvě bordó.⁴⁶

Obrázek 1: desky cestovního pasu CZE-AO-02002

Zdroj: Doklad: CZE-AO-02002. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-02002/index.html#sec-feat-2-1>

⁴⁶ Doklad: CZE-AO-02002. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-02002/index.html#sec-feat-2-1>

Obrázek 4: Vnitřní papírová stránka CZE-AO-02002
Zdroj: Doklad: CZE-AO-02002. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-02002/index.html#sec-feat-2-1>

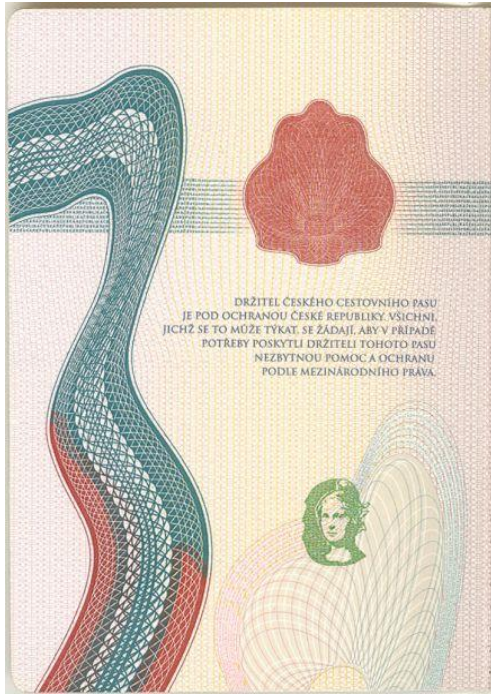
Obrázek 3: Vodoznak CZE-AO-02002
Zdroj: Doklad: CZE-AO-02002. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-02002/index.html#sec-feat-2-1>

6.2 Doklad CZE-AO-04001

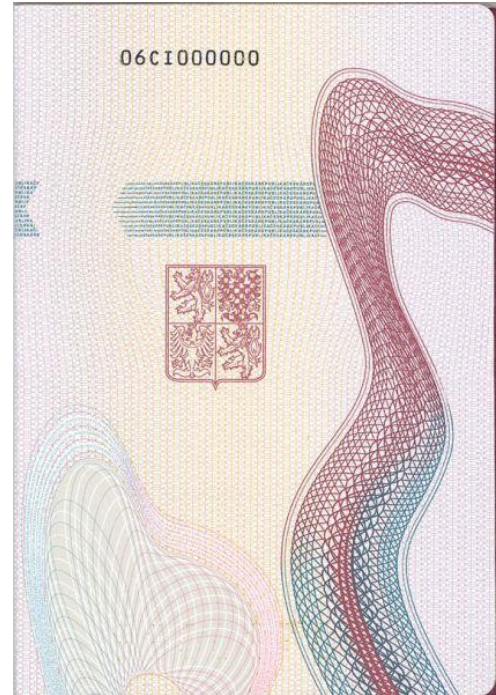
Je aktuálním a platným cestovní pasem České republiky, jenž je občanům vydáván od září 2006. Tento konkrétní doklad je v první kapitole této bakalářské práce srovnáván podle passport indexu (viz. výše). V průběhu času se doklady a jejich zabezpečení vyvíjí, proto má tento doklad některé znaky shodné s dokladem CZE-AO-02002, jelikož ten tvořil základ dokladu CZE-AO-04001.

Základní parametry dokladu zůstaly nezměněné v porovnání s jeho předchůdcem. Šířka dokladu je 88 mm a výška 125 mm. Obsah stran je rozšířen o dvě na celkový počet 34 stran. Stejně jako u dokladu CZE-AO-02002 jsou desky dokladu pružné a zlatý nápis je vyhotoven ražbou přes fólii za tepla. Materiál, použitý na výrobu desek, je plátno v barvě bordó.

Vnitřní stranu desek (přední a zadní předsádku) chrání skrytý obrazec „CZE a koruna“, který je jištěný UV světlem. Na zadní předsádce se nachází Velký státní znak České republiky.

Obrázek 7: Přední předsádka CZE-AO-04001
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Obrázek 8: Zadní předsádka CZE-AO-04001
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Obrázek 5: Integrovaná karta – přední strana
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

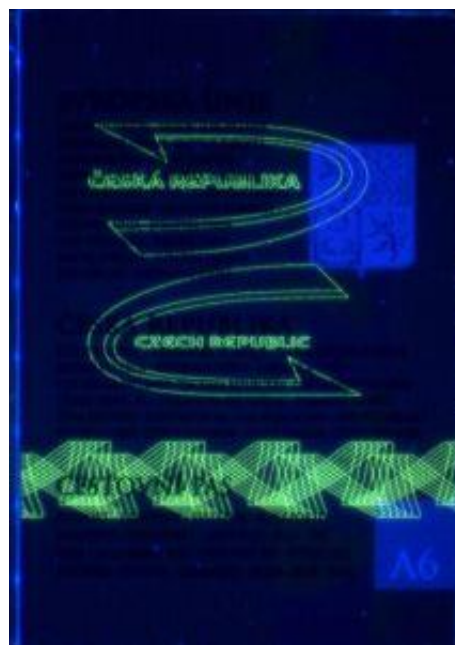

Obrázek 6: Integrovaná karta – přední strana UV jistiění
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Strana s osobními údaji je tvořena integrovanou kartou z polykarbonátu. Obsahuje černobílou fotografii a mikročip s osobními a biometrickými údaji držitele. Na personalizované kartě se nachází prvky technické ochrany; opticky proměnlivý prvek (OVD) – sítotisk, hologram, proměnlivý laserový obrazec, který obsahuje číslo pasu a zobrazuje podobu držitele. Zadní i přední strana polykarbonátové karty je jištěná UV světlem.

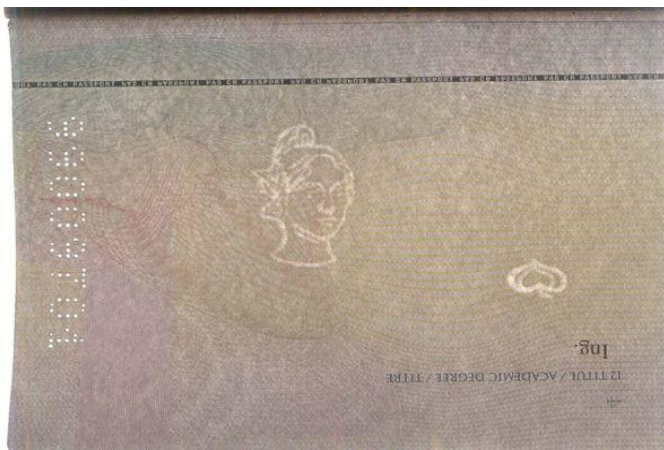

Obrázek 10: Integrovaná karta – zadní strana
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

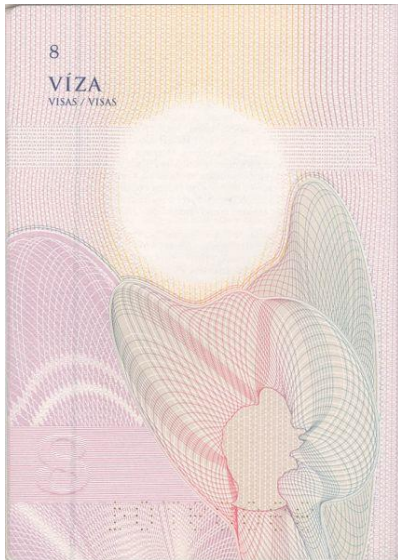
Obrázek 9: Integrovaná karta – zadní strana UV jištění
 Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

V dokladu je celkem 32 vnitřních papírových stran z ceninového papíru, který je vyráběn ofsetovým tiskem a obsahuje jistící prvky. Každá ze stran dokladu je speciálně určena pro jiný účel; strana 5 – pro úřední záznamy, strany 6 a 7 pro překlad jednotlivých kolonek a strany 8–33 jsou určeny pro víza. Stránky dokladu jsou chráněny magnetickým proužkem, vodoznakem, mikrotextem, a laserovou perforací čísla dokladu. Shodně s integrovanou kartou je přítomné jištění UV světlem.

Obrázek 11: Vnitřní strana č. 3 – vodoznak

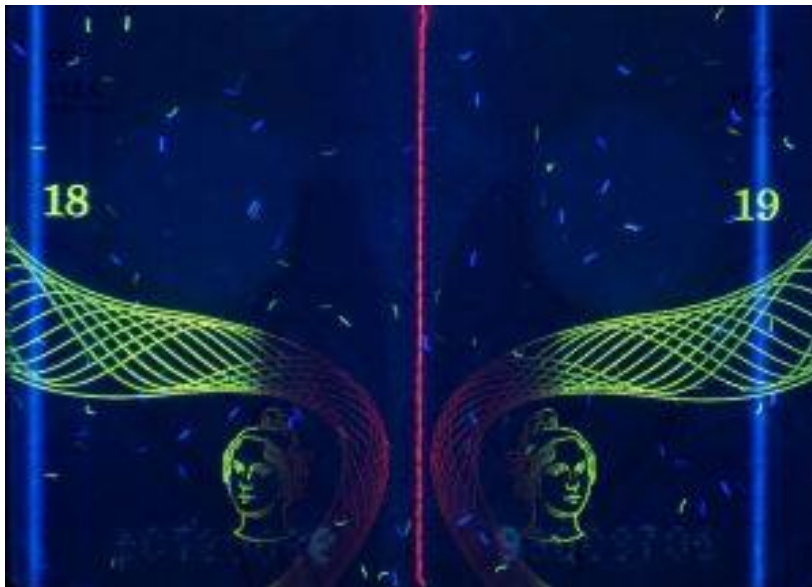
Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Obrázek 14: Vnitřní strana č. 8-33
Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Obrázek 13: Vnitřní strana č. 8-33 – Vodoznak
Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Obrázek 12: UV jištění vnitřních stran
Zdroj: Doklad: CZE-AO-04001. PRADO [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo čtenáři umožnit nahlédnout do problematiky padělání a pozměňování dokladů. Po úvodním nastínění společensky škodlivých problémů, které blízce souvisí s trestnou činností padělání a pozměňování dokladů, se práce dělí na šest kapitol, přičemž první z nich nese název definování cestovního dokladu a objasnění právní kvalifikace.

První kapitola cíleně objasňuje předmět padělání a pozměňování. Předmětem jsou myšleny druhy cestovních dokladů a jejich povinné údaje. V první kapitole je rovněž rozvinuta definice tzv. síly dokladu. Je provedeno srovnání síly českého cestovního pasu s cestovními doklady jiných států z různých světadílů. Srovnání demonstruje vyspělost českého cestovního pasu.

Druhá kapitola se pečlivě zaměřuje na zabezpečení dokladů pomocí technických ochranných opatření, které se využívají jako prevence proti neoprávněnému nakládání s doklady. Právě prvky technické ochrany vytváří nelehké podmínky pro padělatele a ztěžují vytvoření padělku.

Technologický vývoj s sebou nese výhody i nevýhody. Je samozřejmé, že s lepšími technologiemi lze oprávněnou institucí vytvořit bezpečnější a dokonalejší doklad, ovšem podobné podmínky platí i pro padělatele. Je tedy zapotřebí, aby se prvky technické ochrany neustále vyvíjeli. V případě, že by ochrana dokladu vyvíjena nebyla a stále by existovali pouze papírové doklady se slabým zabezpečením, bylo by pro padělatele s dostupnější a lepší technologií jednoduché vytvářet věrohodné a nebezpečné padělky. Druhá kapitola čtenáři přibližuje, jaké technické ochrany jsou v aktuální době používány a uvádí jejich popis.

Padělání a pozměňování dokladů je náročná a nákladná činnost. Ovšem i přes existenci vyspělých technických ochranných opatření a jiných překážek k vytváření nepravých dokladů dochází. Třetí kapitola uvádí některé způsoby a techniky padělání či pozměňování dokladu, který může mít formu pasové knížky nebo formu ID karty. Znalost způsobů vytváření nepravých dokladů je důležitá, jak pro znalce v oboru, kteří později po odhalení padělku doklad zkoumají, tak pro osoby, jež mají na starost vývoj technických ochranných opatření.

Obsah páté kapitoly je věnován způsobům odhalování padělků. Nejen příslušníci bezpečnostních sborů nýbrž každý občan by měl mít alespoň základní přehled o tom, jak rozeznat nepravý doklad. Pro běžného občana bez technických prostředků, které jsou určeny pro usnadnění kontroly dokladu, je nesnadné odhalit povedený padělek. Pátá kapitola se tedy výrazně propojuje s kapitolou druhou a pokud bude mít osoba, které je doklad předložen, znalost a přehled o technických ochranách, může při zpozorování jejich absence či jejich nesprávného fungování nabýt podezření, že se dívá na padělek. Ve zmíněné kapitole je též uvedeno, jaké technické prostředky lze k odhalení padělaného nebo pozmeněného dokladu použít.

Předposlední kapitola práce se věnuje zkoumání padělků, kde se čtenář dozví, jaké metody a techniky jsou ke zkoumání používány. Práce představuje, jak metody destruktivní, tak metody nedestruktivní a každá z metod je stručně popsána.

Na konci této bakalářské práce je provedeno srovnání dvou odlišných cestovních pasů, jež byly vydány Českou republikou. Porovnáním dokladů je demonstrován vývoj cestovního pasu České republiky a za pomoci obrázků jsou znázorněny i některé jistící prvky.

Práce přináší čtenáři podrobnější vhled do již mnohokrát zmiňované problematiky a umožňuje pohled z mnoha perspektiv. Dále může být využita jako podklad pro budoucí práce na podobné téma. Vědomosti, znalosti a informace obsažené v práci mohou být využity, jak v osobním, tak v profesním životě.

Seznam použité literatury

Monografie

HEJDUK, Marek. *Zákon o cestovních dokladech*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Praktický komentář. 122 s. ISBN 9788076763142.

HLAVÁČEK, Jan a Miroslav PROTIVINSKÝ. *Praktická kriminalistika*. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2007. 240 s.

KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 9788073805357.

MUSIL, Miloslav. *Doklady. Kriminalistický sborník*. Kriminalistický ústav Praha: Kriminalistický ústav Praha, 1994, **38**(4)

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 1205 s. ISBN 9788073807412.

STRAUS, Jiří, Jaroslav SUCHÁNEK a Martin FÜRBAACH. *Kriminalistická neidentifikační zkoumání*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 76 s. ISBN 9788072512911.

STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Zkoumání dokladů a písemností. Naše policie*. Praha: SONDY, 2007, **14**(9)

Zákonná úprava

HEJDUK, Marek. *Zákon o cestovních dokladech*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Praktický komentář. 122 s. ISBN 9788076763142.

Zákon č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech. In: *Zákony pro lidi* [online]. Zlín: AION CS, 2010, 30. 11. 1999 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-329?text=>

Webové stránky a elektronické zdroje

Global Passport Power Rank 2023. *Passport index* [online]. ARTON CAPITAL, 2014 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.passportindex.org/byRank.php>

Glosář zabezpečených dokladů, zajišťovacích prvků a dalších souvisejících odborných výrazů. V. 12540.cs.16+c2. Brusel: Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2017.

Statistické přehledy kriminality za rok 2022. In: *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie České republiky, 2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

Doklad: CZE-AO-02002. *PRADO* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-02002/index.html#sec-feat-2-1>

Doklad: CZE-AO-04001. *PRADO* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady Evropské unie, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/index.html>

Padělek. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pad%C4%9Blek>

NETRVALOVÁ, Sabina a Jiří PÁNEK. Kde se rodí pasy?. In: *Idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, 1999–2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jak-se-vyrabi-pasy.A150424_160948_domaci_san

Občanský průkaz. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_pr%C5%AFkaz